

NÁHRADA TROV KONANIA ÚČASTNÍKA, KTORÝ DÔVODNE HÁJIL SVOJE PRÁVA V SÚDNOM KONANÍ

Účastník konania, ktorý svojím protiprávnym konaním zapríčinil, že druhá strana musí brániť svoje práva v súdnom konaní, zásadne poniesie sankciu v podobe povinnosti nahradiť trovy konania, ktoré vzniknú pri tejto procesnej činnosti. Bolo by v rozpore s ochrannou funkciou civilného procesného práva, pokiaľ by civilný proces neumožňoval odstrániť zmenšenie majetkovej sféry účastníka spôsobené len tým, že bol nútený dôvodne hájiť svoje práva.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 263/2016 zo 17. augusta 2016)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. augusta 2016 v senáte zloženom z predsedu Milana Lalíka (sudca spravodajca), zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka prerokoval sťažnosť E. A., ktorého zastupuje advokátka JUDr. Helena Čerešňová, Horné predmestie 216/16, Svätý Jur, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 862/2014 zo 7. októbra 2015 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo E. A. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 862/2014 zo 7. októbra 2015 **p o r u š e n é b o l i**.

2. Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 24 Co 862/2014 zo 7. októbra 2015 vo výroku o náhrade trov prvostupňového a odvolacieho konania **z r u š u j e** a vec mu **v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. E. A. **p r i z n á v a** úhradu trov právneho zastúpenia v sume 355,73 € (slovom tristopäťdesiatpäť eur a sedemdesiattri centov), ktorú **j e** Krajský súd v Trnave **p o v i n n ý** vyplatiť na účet JUDr. Heleny Čerešňovej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

1. Sťažnosťou podanou na Ústavnom súde Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 24. novembra 2015 a doplnenou 15. decembra 2015 E. A. (ďalej len „sťažovateľ“) žiadal o zrušenie v záhlaví označených rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými bol zaviazaný ako žalobca zaplatiť trovy konania žalovaným aj napriek tomu, že títo uhradili náhradu škody z ublíženia na zdraví spôsobenou dopravnou nehodou až po podaní žaloby na súde, a to s poukazom na § 146 ods. 2 prvú vetu a § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Sťažovateľ sa domnieva, že všeobecné súdy svojím rozhodnutím porušili čl. 2 ods. 2 a 3 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), za čo žiadal priznať finančné zadosťučinenie v sume 10 000 € a nahradiť trovy konania.

2. Sťažovateľ zároveň navrhol odložiť vykonateľnosť napadnutých rozhodnutí, pretože mu hrozí exekúcia na vymoženie súdnych trov konania vo výške 2 914,88 € z invalidného dôchodku, ktorý nevyhnutne potrebuje na svoju zdravotnú starostlivosť vyvolanú ťažkým úrazom pri dopravnej nehode, ktorej odškodnenie žiada. Ústavný súd uznesením z 20. apríla 2016 sťažnosť v časti porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) prijal na ďalšie konanie, odložil jeho vykonateľnosť a vo zvyšku sťažnosť sťažovateľa odmietol jednak pre neprípustnosť [proti rozsudku Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“)] a jednak pre zjavnú neopodstatnenosť.

3. Ako z obsahu ústavnej sťažnosti a napadnutých súdnych rozhodnutí vyplynulo, sťažovateľ sa žalobou podanou na okresnom súde 25. januára 2010 domáhal náhrady škody voči žalovanej a jej poisťiteľovi, ktorá mu ju spôsobila pri dopravnej nehode 28. januára 2008 tým, že neprispôsobila rýchlosť jazdy svojim schopnostiam, povahe a stavu vozovky, v dôsledku čoho zrazila sťažovateľa jazdiaceho v protismere, a tým mu spôsobila značnú ujmu na zdraví.

3.1 Okresný súd ostatným rozsudkom zo 7. októbra 2014 žalobu sťažovateľa – po predchádzajúcom späťvzati žaloby do výšky 13 376,56 € po tom, ako poisťiteľ žalovanej po podaní žaloby túto škodu uhradil v priebehu súdneho konania – vo zvyšku zamietol (o zaplatenie zvýšenia sťaženia spoločenského uplatnenia v sume 1 916 € a príslušenstva z neskoro zaplatených nárokov) a uložil sťažovateľovi povinnosť zaplatiť žalovaným z titulu náhrady trov konania sumu 2 914,88 €. V odôvodnení konštatoval, že o trovách konania bolo rozhodnuté jednak podľa § 142 ods. 1 OSP (zo zamietajúcej časti) a jednak podľa § 146 ods. 2 druhej vety OSP, pretože sťažovateľ čiastočným späťvzatím žaloby zaviniel zastavenie konania.

3.2 Krajský súd rozsudkom zo 7. októbra 2015 rozsudok okresného súdu za odvolanie sťažovateľa v zamietajúcej časti, ako aj vo výroku o trovách konania potvrdil. Vychádzal z toho, že žaloba o náhradu škody bola podávaná predčasne, preto sťažovateľ musel znášať aj náhradu trov konania protistrany.

4. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti tvrdil, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu bolo neprípustne zasiahnuté do jeho základných práv chránených ústavným poriadkom, konkrétne do práva na spravodlivý proces a súdnu ochranu, a to nesprávnou aplikáciou noriem procesného práva. Pochybenie malo spočívať v tom, že sťažovateľ právom podal žalobu o náhradu škody tesne pred uplynutím dvoch rokov od škodnej udalosti, aby sa jeho nároky nespochybnili námietkou premĺčania, a keď po jej podaní poisťiteľ žalovanej jednotlivé nároky uhrádzal, zobral žalobu späť, takže mu vznikol nárok na náhradu trov konania podľa § 146 ods. 2 prvej vety OSP a v neúspešnej časti žaloby podľa § 142 ods. 3 OSP. Sťažovateľ tak krajskému súdu vytýkal nesprávnu (svojvoľnú) aplikáciu citovaných ustanovení.

5. Krajský súd vo svojom nezrozumiteľnom vyjadrení z 2. júna 2016 súhlasil s upustením od ústneho pojednávania a rovnako sa vyjadril aj sťažovateľ.

6. Ústavný súd vo svojich doterajších rozhodnutiach zreteľne definoval podmienky, pri existencii ktorých má chybná aplikácia podústavného práva všeobecným súdom za následok porušenie základných práv či slobôd jednotlivca. Je to tak vtedy, ak neprípustne postihuje niektoré zo základných práv a slobôd, prípadne opomína možný iný ústavne konformný výklad alebo je výrazom zjavného a neodôvodneného vybočenia zo štandardov výkladu, ktorý je v praxi rešpektovaný, prípadne je v extrémnom rozpore s požiadavkami vecne príliehavého a rozumného usporiadania posudzovaného právneho vzťahu či v rozpore so všeobecne uznávanými zásadami spravodlivosti. Ústavný súd preto napadnuté súdne rozhodnutie

preskúmal (iba) z pohľadu porušenia ústavou zaručených základných práv a slobôd, ako je sťažovateľom namietané v sťažnosti, a na to dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je dôvodná.

7. Podstatou sťažnosti je aplikácia ustanovenia § 146 ods. 2 a § 142 ods. 3 OSP odvolacím súdom a hlavne posúdenie, či sťažovateľ v konaní pred všeobecnými súdmi uplatnil svoje nároky predčasne tak, že to privodilo pre sťažovateľa záporný výrok o práve na náhradu trov konania.

8. Účastník konania, ktorý svojím protiprávnym konaním zapríčinil, že druhá strana musí brániť svoje práva v súdnom konaní, zásadne ponese sankciu v podobe povinnosti nahradiť trovy konania, ktoré vzniknú pri tejto procesnej činnosti. Bolo by v rozpore s ochrannou funkciou civilného procesného práva, pokiaľ by civilný proces neumožňoval odstrániť zmenšenie majetkovej sféry účastníka spôsobené len tým, že bol nútený dôvodne hájiť svoje práva.

9. Nárok na náhradu škody vznikne v okamihu, keď vznikla škoda – vždy a nevyhnutne po skutočnosti, ktorá ju spôsobila (tzv. škodová skutočnosť) – a splatným sa stane nasledujúci deň po jeho vzniku (R 28/1985); právo na jeho uplatnenie súdnou cestou (actio nata) spravidla vznikne dňom splatnosti pohľadávky bez toho, že by najskôr malo byť uplatnené u škodcu.

10. Z uvedeného vyplýva, že sťažovateľ mohol podať žalobu o náhradu škody už v deň, kedy právo mohlo byť po prvýkrát uplatnené na súde, teda hneď ako mohla byť dôvodne podaná žaloba o priznanie tohto práva.

11. Ustanovenie § 146 ods. 2 OSP vychádzalo zo zásady zodpovednosti za zavinenie, ktoré sa posudzovalo iba z procesného hľadiska. Ak však sťažovateľ zobral sčasti svoj dôvodne podaný žalobný návrh späť v dôsledku správania žalovaných – v priebehu súdneho konania uhrádzali jeho jednotlivé pohľadávky – žalovaní boli povinní uhradiť náklady trov konania sťažovateľovi v zmysle § 146 ods. 2 druhej vety OSP, a nie naopak, ako rozhodli všeobecné sudy. Čas hradenia pohľadávky žalovanými v priebehu súdneho sporu bol už z tohto pohľadu bezvýznamný.

12. Ustanovenie § 142 ods. 3 OSP umožňovalo za určitých okolností priznať plnú náhradu trov konania aj tomu účastníkovi, ktorý vo veci uspel len sčasti. Takým prípadom je rozhodnutie, keď výška plnenia závisí na znaleckom posudku alebo keď súd výšku nároku určoval podľa § 136 OSP, čiže podľa sudcovského uváženia; obidva tieto prípady sa vzťahujú aj na konanie o náhradu škody.

13. Krajský súd tým, že svoje rozhodnutie o náhrade trov konania založil na skutočnosti, ktorá nielenže nemala oporu v spisovom materiáli, ale bola s ním dokonca v príkrom rozpore, navyše, po svojoľnej interpretácii a aplikácii dotknutých ustanovení o trovách konania (§ 146 ods. 2 a § 142 ods. 3 OSP) porušil ústavou zaručené právo sťažovateľa na spravodlivý proces v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

14. Na základe uvedeného potom ústavný súd pristúpil k zrušeniu napadnutého rozsudku krajského súdu vo výroku o celkovej náhrade trov konania, keď v rámci znovuprejednania veci týmto súdom bez toho, že by vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie v záujme dodržania skončenia veci v primeranej dobe, opätovne rozhodne v súlade s právnym názorom vysloveným v tomto rozhodnutí.

15. Krajský súd je tiež povinný uhradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia v sume 355,73 € na účet jeho advokátky JUDr. Heleny Čerešňovej v lehote 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku).

16. Vo zvyšku sťažnosti nebolo vyhovené, pretože porušenie označených základných práv bude odstránené v rámci znovuprejednania veci odvolacím súdom; preto finančná kompenzácia nepripadá do úvahy.